

שנתנו לנחותם וכור'. וכח ביחס' אנסי שם ז"ל: הזכיר התנא בדיני מכילתין אשה כמה פעמים על כי היא א' מהמצוות המוטלות עליה יותר ממן האיש עכ"ל. אבל הנה מצינו בפסחים [דף מ"ח ע"ב]: שלוש נשים אופרות אחת ואופרות בתנור א' וכור', הרי דהtram אין שם מין חלה ומסתמא אין שעור חלה שם ואפ"ה נקייט נשים, ובכחורה כמש"כ ממש דמלאת נשים היא, ודוך³.

כ"ו, ל"ד. אז תרצה הארץ את שבתוותיה.

פרש"י ז"ל: לפיס כסע המשיק שкус על שמוטותיה עכ"ל. וכן להלן [פסקוק מ"ג]: והארץ חזוב מהם ותרצ' את שבתוותה וגור. ולכוארה שביעית מאן דבר שמייה, והא אין ב"ז אומן לא תשמעו" איררי, והיינו הפה מה הפרשה של אם בחקתי תלכו דפירוש"י [בפסקוק ג'] יכול זה קיום המצאות כר' הא מה אני מקים אם בחקתי תלכו שתהייו عملים בתורה [וכן פירוש רשי' בפסקוק י"ד], ועיי"ש, וא"כ מה זה שהזוכר פה את עניין השמייטה. גם חמואה מה שהביא רש"י להלן [פסקוק ל"ה] שככל ישראל לא שמרו את השמייטה כל ימי היותם בארץ ישראל עיי"ש, וזה דבר שאינו מסתבר כלל.

ולפיכך ניל דהענין מתחילה מסדר [וידבר ה' אל משה] בהר סיני עד סוף הפרשה [להלן כ"ז פס"ו] של אלה החוקים והמשפטים גור' בהר סיני ביד משה, והיינו

שיהא זכר ה"ז תפלת שוא, ואעפ"כ האמהות הצללו² מפני שלפי הנוגדים הנס היה אצל לטבע ונשתנה דין, ודוך⁴.

והנה לפי דברי רמב"ן אלו יש לפירוש מה דמצינו בגמרה במסכת יומא [דף פ"ה ע"ב] שנחalkerו כמה תנאים מנא לן שפקוד נשפ דוחה את השבת, וכל א' היביא מקור אחר זהה, וכגון מעבודה ומミלה וצדומה, ועיי"ש. ועליל בפרשת כי תשא [ל"א פט"ז] ביארתי מדוע בכלל צרייך פסוק מיוחד זהה — הא קייל וחיה בהם ולא שימות בהם, ועיין מש"כ שם להלכה. אבל בדרך הדorous ייל לדעת הרמב"ן דעת פי האמת לא היה האדם צרייך להתחסן ברפואות כלל, ולפיכך היה עולה על הדעת שמורות שבת תחייבנו להעמיד את העניין על אמיתו ולא לימדו שאין והדחתית איסור בלבד אלא מצוה ממש וכמו מליה ועובדיה שדוחין את השבת, ודוך⁴.

כ"ו, כ"ז. ואפו עשר נשים וגו'.

וכן בפרשת וירא [י"ח פ"ו]: לושי רעמי עגות, הרי שכבר בלשון המקרא האשיה היא זו שלשה ואפה ולא האיש⁴. וזה הטעם למה שכח התנא במסכת שבת [דף קמ"ח ע"א]: שואל אדם מהבירות כדי יין כו' וכן האשיה מהברותה ככרות וכור', וכן הוא בכ"א מציעא [דף ע"ה ע"א]: לא חולה אשיה כבד לחברתה וכור', ועיי"ש.

وعיין במסכת חלה [פ"א מ"ז]: נשים

2. היינו לפי הтирוץ הראשון בגמרה שם שלאה הצללו לאחר מכן במס' יום אלא שהיא זה מעשה נס. ומה שכח רבינו "האמות" ולא כח באה, היינו משום שבירושלמי [ברכות פ"ט הל"ה] איתח שרחל היא זו שהצללה, ועיי"ש.

3. עיין בדברי רבינו לעיל בפרשת לך לך [י"ב פ"י] שכיאר לפ"ז את דברי הרמב"ן שם בוגע יציאת אברהם מהארץ בשעת הרעב, ועיי"ש.

4. וכן הוא בביבאים: ואת בנתיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאופרות [שםו אל א' ח' פ"ג].

הפה אשר לא נשק לו. וכותב הרד"ק ז"ל: נשק לו מרע עכ"ל. פירוש דבריו, דלא כארה הו"ל להיות "נשך" מלעיל מדין נסוג אחר, אלא אז היה בטל המtag מחייב "לא", וזה אין מבטلين שנים בשבייל האחד. וכן בישועה [ט' פ"כ]: לא יכוא עול' שמשך גורו, דעתך "יכוא" אינו נסוג אחר, שהרי הוא בטעם [מרכז] ולא מהפק, ועל כרחך מושם המtag בתיבת "לא", ודרכך.⁵

ולפי זה נראה דה"ג, דהנה משות הפשטה הנהו מהפק, אבל זהו דוקא אם יש ביניהם לפחות תנوعה אחת, אבל אם אין — ביןיהם שום תנועה נעשה המשרת מרכא — כמו היתה תהו, וא"כ בעניינו דכתיב והבאתי מרך תלי בזה —adam והבאתי הנהו נסוג אחר איז צריך להטעים והבאתי מרך, אבל אם אינו נסוג אחר צריך להטעים לפי זה והבאתי מרך, וא"כ על ידי הנסוג אחר נבטל גם המtag ולפיכך נשאר לפ"ז המtag ונעשה מרכא, וזה תלי בספרי ספרד, ודרכך.

כ"ז, מ"ב. וזכרתי את בריתו יעקב.

פירושו ז"ל: בחמשה מקומות נכתב מלא ואליו חסר בחמשה מקומות יעקב נטל אות משמו של אליו עברון שיבא עכ"ל. ואין שוםバイור לזה לכארה. והנראה מה שדרשו רוז'ל, אבל אנסה על פי פשוטו

שהחילה התורה במצוות שביעית ויובל, ונתגלל מזה דין אונאה של לפני רב הימים מרבה מקנותו ולפי מעת הימים חמיעיט מקנותו, ואח"כ דין גאות קרקע מושם היובל, וכן ממכר בית התלווי ביובל [ומכל שכן לפ"י מכירת עבדים שחלווי ביובל] הראב"ע דקרה דעת שבתמי השמור גורו [כ"ז פ"ב] קאי אשmeta ווובל]. גם פרשת אם בחקי חלכו גורו קאי אשכט דשmeta — שכל ישראל היו אותה שנה عملים בתורה, ואם לא חשמעו לי היינו שלא היו عملים בתורה, וזה נקרא אינו שומר שביעית — שכשմ שכל שבתות השנה נתנו לישראל כדי שייחשקו בהם בתורה כמו כן ניתנה שבת הארץ כדי שכל ישראל יעסקו בתורה באותה שנה⁶, ובסוף אותה שנה בחג הסוכות הייתה מצות הקהל, ואם לא עמלו בתורה במשך שנת השבעית הרי הם מבטלים שביתת שביעית, וזה מש"כ רש"י שלא שמרו את השmittah כל ימי היותם בארץ ישראל, ודרכך.

כ"ז, ל"ז. והנשאים בכם והבאתי מרך וגורו.

עיין במנחת שי שכח ז"ל: והבאתי בספרי ספרד ובdeptosim ישנים והבאתי עכ"ל. ואין שוםバイור לזה לכארה. והנראה בזה, דהנה במלכים א' [י"ט י"ח] כתוב: וכל

5. בדרשה ציבורית הוסיף רבינו כיאור בזה, והיינו שמתחללה כל ישראל היו עובדי אדמה, שהרי מצינו שהשכר לאם בחקי אלכו" הוא "ונתתי גשמייכם בעותם ונתנה הארץ יבולה וגורו", וכן בפרשתו היה אם שמעו כשםוזרים לשמר את המצוות השוכר הוא "ונתתי עשב וגורו", וכן מצינו ביחסקאל [כ"ז פ"י] שעיקר עיסוקם של בני ישראל היה עבודת השודה, וכך בשתת השmittah שאסור להם לעסוק בשום עבודה בשדה, א"כ מה עליהם לעשות בכל הזמן וכי זו ישבו בטל? ובברכה שזהו המשך הפרושים, והיינו אחר שצוויתם לשבות בשנה השבעית מכל עבדה, א"כ הוכחה להזהירם "אם בחקי חלכו" כלומר שתהיו עמלים בתורה, כי זה עיקר טעם השmittah — ובכל זאת גם שמירת השבעית אינה שמייה כהלה מכך שישבו בטלים וכו', ודרכך.

6. עיין לעיל בפרשת וישב [ל"ח פ"ג]: ולא יסף עוד, שהמנח"ש כח בשם הרד"ק שכא מרע שלא כמנחג, וצין רבינו שלפמ"כ כאן הכל מיושב. וע"ע מש"כ רבינו צען זה בחידושיו לתחלים [נו"ג פ"ז].